

KYBERŠIKANA

Co je kyberšikana?



Kyberšikana je šikanování jiné osoby (ubližování, ztrapňování, obtěžování, ohrožování, zastrašování) s využitím internetu, mobilních telefonů či jiných informačních technologií.

Projevy kyberšikany

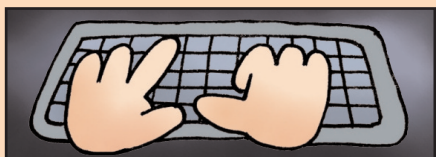
1. **Pomlouvání, zastrašování, urážení, zesměšňování nebo jiné ztrapňování** (prostřednictvím e-mailu, SMS zpráv, v chatu nebo v diskuzi).
2. **Pořizování zvukových záznamů, videí či fotografií, jejich upravování a následné zveřejňování s cílem poškodit zachycenou osobu.**
3. **Vytváření internetových stránek, které urážejí, pomlouvají či ponižují konkrétní osobu.**
4. **Zneužívání cizího účtu** (e-mailového, diskuzního apod.).
5. **Vydírání pomocí mobilu nebo internetu.**
6. **Obtěžování a pronásledování voláním, psaním zpráv nebo prozváněním.**



Kyberšikana a tradiční šikana

Kyberšikana a tradiční šikana mají jednu věc společnou - jejich cílem je někomu ublížit nebo ubližovat, ať fyzicky či psychicky. Kyberšikana může být spojena s tradiční šikanou (např. nahrávání fyzického týrání spolužáka). Moderní technologie (internet, mobilní telefony) nám umožňují pohybovat se ve virtuálním světě, který se liší od reálného světa. Tak, jako se liší virtuální svět od světa reálného, liší se kyberšikana od tradiční šikany. Ve virtuálním světě mohou být lidé anonymní, mohou vzájemně komunikovat, i když nejsou fyzicky přítomni, a pokud s někým v kontaktu být nechtějí, mohou komunikaci snadno ukončit.

Znaky kyberšikany



A. Anonymita útočníků

Útočníci většinou vystupují ve virtuálním prostředí pod přezdívkou (nickem), používají pro oběť neznámou e-mailovou adresu, telefonní číslo atd., proto oběť jen zřídka přijde na to, kdo na ni útočí.

Anonymita může být často zdánlivá, protože totožnost útočníků lze s využitím vhodné technologie odhalit.

B. Kde a kdy se s kyberšikanou setkáme

Zatímco u tradiční šikany lze předpokládat, kdy a kde k útoku dojde (např. ve škole, na hřišti), s kyberšikanou se můžeme setkat kdykoliv a kdekoliv. Oběti kyberšikany se můžeme stát vždy, když budeme připojeni k internetu nebo když budeme mít u sebe svůj mobilní telefon.

V takovém případě se před kyberútokem nemáme kam schovat. Útočník si nás může najít i v „bezpečí domova“ a klidně to může být i o půlnoci.

C. Kdo jsou útočníci a oběti

Ve virtuálním světě nezáleží na věku, pohlaví, síle, postavení v sociální skupině (partě) ani úspěšnosti útočníka nebo oběti ve společnosti.

Původcem kyberšikany může být každý, kdo má potřebné znalosti informačních a komunikačních technologií, tedy i fyzicky slabý jedinec. Původce kyberšikany bývá někdy také sám její obětí. Obětí kyberútoku se často stávají děti, které tráví více času ve virtuálním světě a jsou na internetu nebo mobilním telefonu závislé. Na internetu také navazují vztahy, zatímco ve skutečném světě nemají příliš mnoho kamarádů.

D. Jak se chovají lidé ve virtuálním prostředí

Ve virtuálním prostředí se lidé chovají jinak než v reálném světě. Mohou udávat jiný věk, jiné pohlaví, jiné povolání, a záměrně tak manipulovat s těmi, se kterými komunikují. Ve virtuálním světě se někteří lidé chovají méně opatrně než v reálném světě (jsou odvážnější v komunikaci, probírají citlivá témata, komunikují často bez zábran apod.). Někdy zkoušejí to, co by se v reálném světě báli udělat (např. útočit na jiné osoby, vyhrožovat jim nebo je vydírat), protože je menší šance na jejich odhalení, a neví, jaký dopad má jejich chování na oběti.

E. Při šíření kyberšikany pomáhá útočníkovi publikum

Prostředky kyberšikany (zprávy a pořízené záznamy) se dají jednoduše rozesílat dál, proto může mít kyberšikana velmi početné „publikum“. Útočník nemusí oběť napadat opakovaně, stačí, když citlivé zprávy nebo nahrávky publikuje na internetu a o jejich šíření se pak postarají jiní.

Toto publikum zvyšuje intenzitu útoku, a tím zhoršuje jeho dopad na oběť.

F. Oběť kyberšikany není snadné rozpoznat

Kyberšikana je většinou spojená s psychickým týráním obětí, které není snadné poznat (na rozdíl od modřin, jež mohou doprovázet fyzickou šikanu). Oběti kyberšikany jsou často uzavřené do sebe a nekomunikují o problémech s okolím (rodiči). Důvodů pro takové chování může být více (strach, stud, rodiče nerozumí počítačům, dítě nepozná, že jde o projevy psychického šikanování apod.).

G. Kyberšikana může být způsobena i neúmyslně

Kyberšikana může být výsledkem toho, že špatně odhadneme situaci nebo reakci daného člověka (nás žert může způsobit bolest).

KYBERŠIKANA

Případy kyberšikany

První zveřejněný závažný případ kyberšikany:

Oběť: Ghyslain Raza (14 let, Kanada), známý jako Star Wars Kid

Student střední školy Ghyslain Raza natočil **sám sebe při předvádění bojové scény** z Hvězdných válek. Snažil se napodobit postavu Dartha Maula. **Spolužáci mu nahrávku ukradli a pro pobavení ostatních ji zveřejnili na internetu.** Během několika týdnů nahrávka obletěla celý svět, byla mnohokrát upravována, vzniklo množství webů a blogů, na kterých byl chlapec zesměšňován. Ghyslainovi fanoušci napsali petici tvůrcům Hvězdných válek, aby byl obsazen do některé z epizod. Byl parodován dokonce v seriálech (např. South Park, American Dad, Veronica Mars).

Důsledky:

Ghyslain se psychicky zhroutil a musel se dlouhodobě léčit.



Jeden z prvních a zároveň nejtragičtějších evropských případů:

Oběť: Anna Halman (14 let, Polsko)

Pět spolužáků podrobilo Annu před celou třídou sexuální šikaně (strhali z ní šaty a předstírali, že ji znásilňují). **Celou scénu nahráli na mobil a vyhrožovali dívce, že nahrávku zveřejní na internetu.** To také později udělali, video umístili na stránku YouTube. Pro Annu to měla být pomsta za to, že s jedním z chlapců nechtěla chodit.

Důsledky:

Anna spáchala sebevraždu.

Oběť: Ryan Patrick Halligan (13 let, USA)

Ryan byl obětí fyzické šikany ze strany spolužáků. Aby se mohl bránit, začal se učit kickbox. Chlapci, který ho šikanoval, se nakonec úspěšně postavil. **Hoch pak Ryana veřejně označil za gaye. Aby se Ryan zbavil posměchu okolí, rozhodl se najít si dívku.** Na internetu se seznámil s populární dívkou ze školy. Po čase se do sebe zamilovali. Když pak dívku oslovil ve škole, vysmála se mu. **Ryan zjistil, že se dívka románek s ním jen bavila a že jejich důvěrnou komunikaci posílala další lidem, aby se mu mohli posmívat.**

Důsledky:

Patrick se oběsil.



Oběť: Jessica Logan (18 let, USA)

Po rozchodu zveřejnil Jessičin bývalý přítel její intimní fotografie, které mu poslala v době, kdy spolu ještě chodili. Jessica pak **byla vystavena neustálému posměchu ze strany spolužáků.** Útoky na ni ještě zesílily poté, co anonymně vystoupila v televizi, aby ostatní upozornila na rizika sextingu.

Důsledky:

Jessica spáchala sebevraždu.



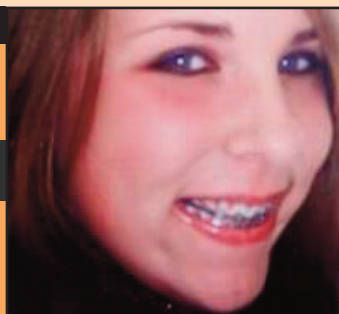
Oběť: Megan Meier (13 let, USA)

Megan měla komplexy ze svého vzhledu. **Na stránkách MySpace se seznámila s 16letým chlapcem Joshem Evansem.** Několik týdnů spolu prožívali virtuální lásku, aniž by se někdy osobně setkali. **Pak jí Josh začal psát zprávy plné nenávisti, jak je odporná a jak by byl svět bez ní lepší.**

Důsledky:

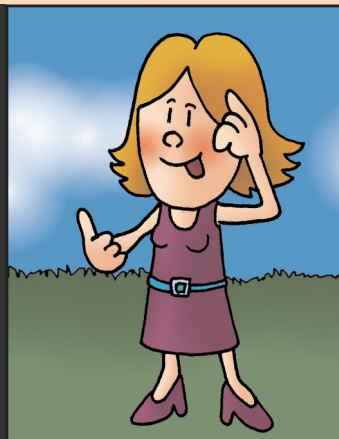
Megan se oběsila.

Při vyšetřování se zjistilo, že **za chlapce se vydávala 50letá Lori Drew, matka Meganiny bývalé kamarádky.** Tímto způsobem se Megan chtěla pomstít za to, že už nechce kamarádit s její dcerou. Lori pro kyberšikana využila i kolegyni z práce a některé děti ze sousedství. Po smrti Megan neprojevila Lori žádné výčitky a celou záležitost vnímala jako nevinný žert.



Jak se chránit?

- **Vždy respektujte ostatní uživatele.**
- **Dobře si rozmyslete, co odesíláte a komu.**
- **Nakládejte se svým heslem jako s vlastním životem.**
- **Nikdy nikomu neznámému nesdělujte své osobní údaje** (vystupujte pod obecnou přezdívkou, nikde neuvádějte své jméno a příjmení, adresu atd.), podle nichž by vás mohl útočník vystopovat.
- **Nikomu nedávejte své fotografie nebo fotografie své rodiny.**
- **Seznamte se s pravidly dané služby, ať víte, co je zakázáno dělat.**



KYBERŠIKANA

Projevy kyberšikany s příklady

Kyberšikana se může projevovat různým způsobem. **Kyberútoky mohou být realizovány dlouhodobě i krátkodobě, s rozdílnou intenzitou a s využitím velkého množství nástrojů. Útočník při napadání ostatních velmi často kombinuje více typů útoků.**



Fyzické napadení oběti spojené s natáčením videozáznamu

U uvedeného typu útoku dojde k fyzickému násilí na oběti, které si původci kyberšikany pro své pobavení zaznamenají pomocí mobilního telefonu a nahrávku dále šíří (např. prostřednictvím serveru YouTube, pomocí MMS zpráv apod.). Jde tedy o spojení kyberšikany s tradiční šikanou. Toto jednání patří mezi nejtypičtější formy kyberšikany.

Variantu tohoto jevu představuje nečekané fyzické napadení osob spojené s nahráváním na mobilní telefon nebo kameru. Jedná se o tzv. **happy slapping**. Útočník se baví reakcí oběti (překvapení, strach, údiv, zděšení). Získané video poté publikuje na internetu. Happy slapping může končit i smrtí oběti.

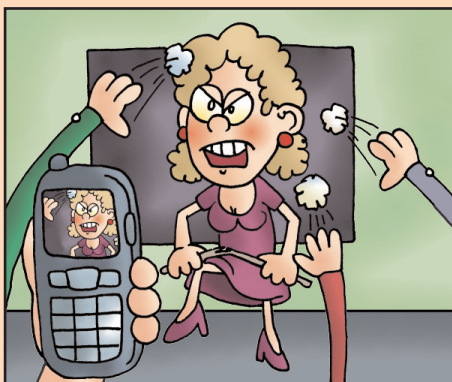
Dvojice mladíků si vyhlédla hocha čekajícího na autobusové zastávce. Jeden z nich k němu přiběhl a „vrazil“ mu facku. Druhý mladík celou situaci, včetně překvapené reakce hocha, nahrával na svůj mobilní telefon. Nahrávku poté zveřejnil na stránkách YouTube.



Pomlouvání s využitím internetu a mobilních telefonů

Útočník se snaží poškodit pověst oběti a narušit její vztahy s přáteli/rodiči tím, že o ní zveřejňuje nepravdivé informace (pomluvy).

Robert vytvořil internetové stránky s názvem „Nesnášíme Tomáše Černého“. Na stránky umísťoval jeho karikatury, pomluvy, výmysly a vtípy o Tomášovi. Na existenci stránek upozornil většinu svých kamarádů.



Vyvedení oběti z rovnováhy spojené s natáčením videozáznamu

Útočník se snaží vyprovokovat oběť k reakci, kterou pak nahrává. Nahrávku může zneužít např. k vydírání oběti nebo ji pro pobavení sebe a svého okolí může umístit na internet. Oběťmi podobných útoků jsou často učitelé.

Dva žáci 9. třídy Marek a Libor se snažili během hodiny vyprovokovat učitelku češtiny Marii K. (pokřikovali na ni, narušovali hodinu, nadávali jí apod.). Když učitelka situaci nezvládla, tajně ji natočili mobilním telefonem a záznam umístili na YouTube. Nahrávku zhlédlo přes 70 000 uživatelů. Učitelka se o její existenci dozvěděla, až když se na ni přišli zeptat rozčílení rodiče.



Odhalování cizích tajemství

Útočník zná intimní či ztrapňující informace o oběti (intimní fotografie, důvěrné informace apod.), které může zveřejnit prostřednictvím internetu nebo mobilního telefonu. Odhalování může být spojeno s vydíráním oběti. Útočník také může svou oběť zmanipulovat, pod záminkou z ní vyhládat její tajemství a ta potom zveřejnit.

Jana a Honza se spolu rozešli. V době, kdy spolu chodili, poslala Jana Honzovi na mobil svou intimní fotografii. Po rozchodu se Honza chtěl Janě pomstít, a proto zveřejnil její intimní fotografii na internetu.



Provokování a napadání uživatelů v diskuzních fórech

Jedná se o tzv. **flaming a trolling**. Jsou to online útoky pomocí elektronických zpráv s urážlivým a vulgárním obsahem, které mají za úkol oběť provokovat a vtáhnout ji do podobného způsobu komunikace, nebo ji z komunikace vyštvať. Někteří uživatelé (trollové) také tzv. „tapetují“ diskuzní fóra (donekonečna vkládají do diskuze stejný text).

Petr se nudil a brouzдал internetem, až narazil na diskuzi zaměřenou na počítačové hry. Pro pobavení začal do diskuzního fóra psát urážlivé zprávy o ostatních diskutujících, popíchoval je proti sobě, útočil na ně. Nezajímalo ho téma diskuze, chtěl se jen pobavit na úkor ostatních, proto zaplavil diskuzní fórum nesmysly a nadávkami.



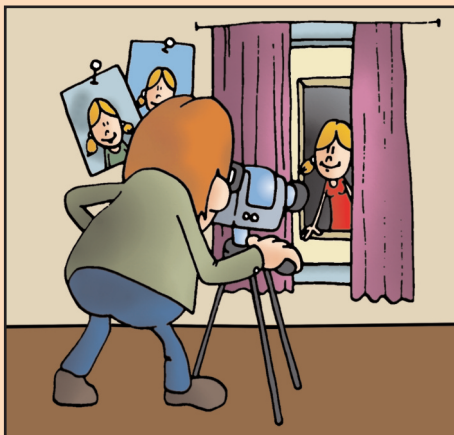
Vydírání s pomocí informačních a komunikačních technologií

Útočník využívá mobilní telefon nebo počítač s připojením k internetu k vydírání oběti, čímž se snaží dosáhnout svých záměrů (např. v rámci SMS, diskuzních fór, chatu, pomocí e-mailu).

Zbyněk chodil s Katkou. Danovi se ale Katka také líbila, a tak začal Zbyněkovi posílat výhružné SMSky a e-maily. Hrozil, že pokud se s Katkou nerozejde, vyřídí si to s ním ručně.

KYBERŠIKANA

Projevy kyberšikany s příklady



Obtěžování a pronásledování obětí spojené s kyberšikanou

Jedná se o tzv. **kyberstalking**. Kyberstalking spojuje více praktik kyberšikany, jako jsou intenzivní obtěžování (volání, prozvánění, psaní zpráv) a ponižování, vyhrožování nebo zastrašování obětí. Může vést i k fyzické šikaně a v krajních případech může být zakončeno i smrtí obětí. Útočník se chová jako lovec a oběť je pro něj kořist.

Gábina chodila s Petrem. Když se s ním rozešla, Petr se s rozchodem nemohl smířit a začal ji doslova bombardovat různými zprávami. Prosil, ať se k němu vrátí, vyhrožoval jí, urážel ji, pomlouval před jejími známými, vyhrožoval, že sobě i jí fyzicky ublíží, obtěžoval i její rodiče a známé. Často také Gábíně telefonoval.



Krádež identity, zneužití cizí identity ke kyberšikaně

Útočník získá přístup k cizímu účtu (e-mailu, chatu apod.). Pod cizím jménem rozesílá nevhodné zprávy nebo jiné materiály. Snaží se tím dostat majitele účtu do problémů, ohrožit ho nebo poškodit jeho pověst a vztahy. Útočník může také manipulovat s účtem uživatele (mazat zprávy, měnit osobní informace o majiteli účtu, mazat a měnit kontakty, fotografie majitele účtu apod.). Informace, které z účtu získá, se může snažit dále zneužít.

Tereza tajně pozorovala Kláru, když se přihlašovala ke svému e-mailovému účtu. Viděla její heslo. Pak se přihlásila na Klárin účet a začala z něj posílat hrubé zprávy jejím známým. Kláře pak dalo velkou práci vysvětlit známým, že zprávy nepsala ona.

Co je sexting?



Slovo sexting je složeninou slov sex a textování.

Sexting je elektronické rozesílání textových zpráv, fotografií nebo videa se sexuálním obsahem.

Tyto záznamy poté mohou být zveřejněny na internetu, zejména dojde-li k ukončení vztahu mezi dotýcnými osobami. Mohou být také použity k vydírání apod.



Jak se bránit?

- **UKONČETE** - Nekomunikujte s útočníkem, nemstěte se.
- **BLOKUJTE** - Zamezte útočníkovi přístup (kontaktujte poskytovatele služby, zablokujte si přijímání útočnickových zpráv nebo hovorů), změňte svou virtuální identitu.
- **OZNAMTE** - Oznamte útok dospělým, schovejte si důkazy pro vyšetřování (např. zprávy, videozáznamy, odkazy na weby, blogy).
- Pokud víte o kyberšikaně, **nebuďte nevšimaví**.
- **Podpořte oběti**, poraďte jim, co mají dělat, pomozte jim kyberšikanu nahlásit.

